

Н.М. Грущинська,
доктор економічних наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

Глобальні горизонти міжнародного співробітництва України в авіаційній і космічній сферах

Стаття присвячена аналізу стану та перспектив інтеграції України у світову авіаційну та космічну економіку. У ній розглядаються основні напрямки міжнародного економічного співробітництва України, зокрема, виклики, з якими стикається країна в цих стратегічних галузях. Особлива увага приділена ролі міжнародних організацій, геополітичним факторам та можливостям для подальшого розвитку співпраці з новими ринками. Стаття має на меті висвітлити ключові аспекти інтеграції України у світові процеси та підкреслити важливість міжнародного партнерства для національного технологічного прогресу та економічного зростання.

Авіаційна галузь є стратегічно важливою складовою транспортної системи України, що має значний вплив на економічний розвиток, національну безпеку та міжнародні зв'язки. Державна політика в цій сфері спрямована на забезпечення ефективного функціонування авіаційного сектора, його конкурентоспроможності та інтеграції у світову авіаційну систему. В статті розглядаються основні напрямки державної політики в авіаційній галузі України, виклики та перспективи її розвитку з урахуванням впливу російсько-української війни.

Авіаційна галузь є однією з ключових для економічного розвитку будь-якої країни, не виключенням є і Україна з можливостями та потенціалом в даній сфері. З початком російсько-української війни в 2014 році в авіаційній інфраструктурі відбулись значні зміни. Втрата контролю над частиною територій, зумовила початок серйозних проблем для цивільної авіації, а з початком широкомасштабної російсько-української війни у лютому 2022 року авіаційна галузь України зіткнулася з безпрецедентними викликами. ІКАО та інші міжнародні авіаційні організації видали рекомендації щодо уникнення польотів над Україною, що значно вплинуло на глобальні авіаперевезення.

Українська авіабудівна галузь, зокрема компанія «Антонов», опинилася у складній ситуації через знищення або пошкодження виробничих потужностей. Завод «Антонов» у Гостомелі, який був відомий своїми транспортними літаками, такими як Ан-124 «Руслан» та Ан-225 «Мрія», зазнав значних пошкоджень. Особливо болючою втратою стало знищення єдиного у світі Ан-225 «Мрія». Незважаючи на втрати, українська авіабудівна галузь продовжує функціонувати та здійснювати спроби адаптуватися до нових умов, підприємства активно шукають нових партнерів для кооперації, зокрема серед країн НАТО та ЄС.

Підписання Угоди про спільний авіаційний простір з ЄС у 2021 році стало важливим кроком для України, а війна підкреслила важливість ще тіснішої інтеграції. Українські авіакомпанії співпрацюють з європейськими та

американськими партнерами для забезпечення безпеки польотів та підтримки операційної діяльності, включаючи постачання гуманітарної допомоги та військової техніки, що здійснюється за допомогою авіації.

Зазнав серйозних змін і ринок праці в авіаційній галузі. Багато працівників були змушені залишити свої робочі місця через бойові дії або евакуацію. Водночас виникла потреба у нових фахівцях для відновлення та підтримки авіаційної інфраструктури, технічного обслуговування літаків та забезпечення безпеки польотів. Державні та приватні ініціативи з підготовки та перепідготовки кадрів стали важливими для забезпечення потреб ринку праці.

Зміна геополітичної ситуації та потреба в адаптації до нових умов підштовхують до пошуку нових рішень та створенню інновацій. Одним з ключових напрямків розвитку є необхідність в модернізації аеронавігаційних систем та впровадженні сучасних технологій для підвищення ефективності управління повітряним простором та забезпечення безпеки польотів. Відповідність міжнародним стандартам України, як члена ICAO, зобов'язує дотримуватися рекомендацій у сфері цивільної авіації, що включає в себе стандарти безпеки польотів, авіаційної безпеки, охорони навколишнього середовища та інших аспектах авіаційної діяльності. Співпраця України з такими міжнародними організаціями, як ICAO, EASA та IATA (Міжнародна асоціація авіаперевізників) повинна продовжуватись і сприяти інтегруванню української авіації до світової авіаційної системи, підвищувати рівень безпеки польотів та обслуговування пасажирів.

Процес цифровізації в авіаційній галузі набуває нагальності особливо в непростий для країни військовий період: впровадження сучасних систем управління повітряним рухом, таких як ADS-B (Automatic Dependent Surveillance-Broadcast) та CPDLC (Controller-Pilot Data Link Communications), для покращення контролю та координації польотів; підвищення рівня кібербезпеки для захисту критичних інфраструктур від кібератак, що є особливо актуальним в умовах військових дій; розвиток і використання безпілотних літальних апаратів для різних задач: розвідки, доставки вантажів, евакуації поранених, тощо; інтеграція БПЛА у загальну систему управління повітряним рухом для забезпечення безпеки польотів; використання штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу даних, прогнозування потреб та оптимізації використання ресурсів. Наведені заходи направлені не лише на підтримку авіаційної галузі України в складних умовах війни, але й закладають основу для її подальшого розвитку у мирний час.

Сучасний стан космічної галузі також потребує фінансової підтримки та модернізації. Україна співпрацює з провідними космічними агентствами NASA, ESA (Європейське космічне агентство), а також з приватними компаніями, такими як SpaceX. Дана співпраця включає спільні проекти з розробки та запуску супутників, участь у міжнародних програмах з дослідження космосу та обміну науковими даними. Одним із найбільш значущих міжнародних проектів є участь України у програмі «Морський старт», де Україна постачала ракети-носії «Зеніт» для запуску супутників. Хоча проект призупинено через геополітичні зміни, він підкреслює високий рівень компетентності українських фахівців. Іншим важливим проектом є співпраця з

канадською компанією «Maritime Launch Services» щодо створення космодрому в Канаді для запуску українських ракет-носіїв, що демонструє можливості України виводити на орбіту супутники для комерційних і наукових цілей.

Висновки. Державне регулювання авіаційної галузі України є комплексним і багатогранним процесом, що включає розробку та впровадження законодавчої бази, нагляд за безпекою польотів, підтримку національних авіаперевізників, розвиток інфраструктури та залучення інвестицій. В умовах сучасних викликів, таких як корупція, економічна нестабільність та військові конфлікти, держава продовжує працювати над вдосконаленням регуляторних механізмів та створенням сприятливих умов для розвитку авіаційної галузі. Перспективи розвитку галузі тісно пов'язані з впровадженням нових технологій, інновацій та міжнародних стандартів, що дозволить Україні зайняти гідне місце на світовому авіаційному ринку.

Список літератури

1. Цивільна авіація України. Державна авіаційна адміністрація Міністерства інфраструктури України: веб-сайт. URL: <http://www.ukraviatrans.gov.ua/> (дата звернення 06.07.2024)
2. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію (ІКАО) від 7 грудня 1944 року. 84с.
3. Перелік нормативно-правових документів з авіаційної безпеки. URL: <https://avia.gov.ua> (дата звернення 06.07.2024)
4. Повітряний Кодекс України Документ 3393-VI, чинний, поточна редакція Редакція від 07.08.2020, підстава 759-IX
5. Антонишина Н.І. Система державного регулювання авіаційних перевезень в Україні. Інвестиції: практика та досвід N 23/2013
6. Гринченко Ю.Л. Економічна політика розвитку авіаційної галузі України: теорія та практика. Гельветика, 2020 – 512 с.
7. Гусар О.А. Адміністративно-правова організація персоналу цивільної авіації. ВебсайтURL:http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/16959/1/DIS_O.%20Husar%20%20.docx
8. Дерев'ягін М.В. Державна координація розвитку авіаційної промисловості в ЄС та Україні. Економічний вісник, 2023, N 3 с.20-31
9. Поляньська А.Є. Державне забезпечення безпеки польотів повітряних суден цивільної авіації. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2021 Серія ПРАВО. Випуск 68 190-194 с.